ARCADA

HÖGSKOLAN FÖR LIVET.

Jakamistalouden vaikutukset työelämään

Mats Nylund

Asiantuntijakuuleminen

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

29.4.2016

Näkökulmia työelämän ja talouden muutokseen

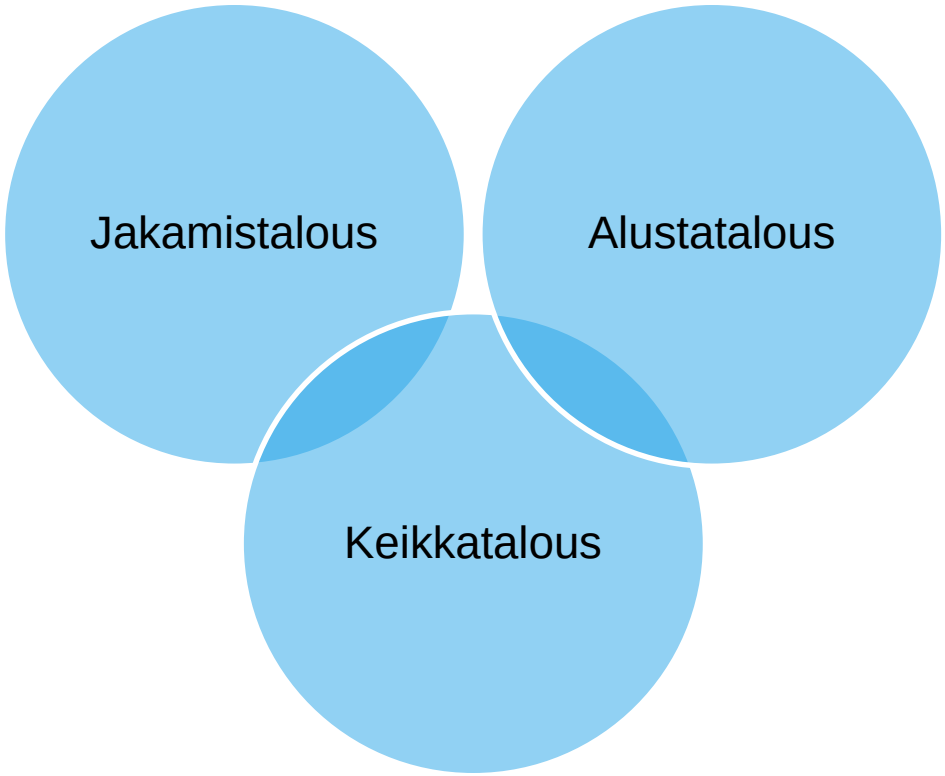

Jakamistalouden kolme perustekijää

Jakamistalouden kenttä Suomessa

Vertaiskauppa	Tori.fi, Huuto.net, Nettiauto
Globaalit	AirBnB, Uber, Couchsurfing
Yhteisövetoiset	NappiNaapuri, Stadin aikapankki, Ravintolapäivä, Siivouspäivä, Saunapäivä, kimppakyyti.fi
Liiketoiminta	PiggyBaggy, Sharetribe, Ratti.fi, Swap.com, City Car Club, HBB, Green Riders, Moppi.com, Work Pilots, Mesenaatti
Facebook	Kallion Safkat kiertoon, Haaga kierrättää, Töölö kierrättää, Kimppakyyti Helsinki-Vaasa-Helsinki, Vuokra-asunnot Helsinki
Kaupunki	Kutsuplus, kaupunkipyörät, kirjasto, Helsinki Region infoshare, Kierrätyskeskus, yhteisviljely, kolmas sektori -yhteistyö
Rajatapaukset	Pankki 2.0, Nearhood, Digiapuri, Split Finland, REKO-renkaat, Wolt, Foodora, Palkka.fi

Nylund ja Immonen 2016

Liikenne edelläkävijänä

- Liikenteen digitalisointi
- Sääntelyn purku
- Liikennekaari
- Liikenne palveluna
- Liikenteen uberisaatio

Jakamistalouden leviäminen

“Jakamistalous on eräänlainen ‘digiloikka’. Se voi periaatteessa levitä mille tahansa toimialalle ja järkyttää (disrupt) jokaista organisaatiota, mukaan lukien valtio, kunnat ja yritykset. Siksi jokainen organisaatio joutuu ennen pitkää pohtimaan miten muuttaa toimintaansa jakamistalouden periaatteiden mukaisesti.”

Kyse ei vain jakamistaloudesta

- Tilastokeskuksen tutkija Anna Pärnänen (2015) on tilastotieteellisten menetelmien avulla tutkinut työelämän rakenteellisia muutoksia 2000-luvulla.
- Hänen erityinen mielenkiintonsa on ollut muutokset jotka liittyvät työaikaan (kokopäivä- tai osa-aikatyö), työsuhteeseen (jatkuva tai määräaikainen) sekä ammattiasemaan (palkansaaja, yrittäjä, ammatinharjoittaja, freelancer tai apurahan saaja).
- Kaksi selkeää työmarkkinatrendiä: osa-aikatyön ja itsensätyöllistäjien määrän kasvu. Itsensätyöllistäjillä tarkoitetaan tässä yksinyrittäjiä, ammatinharjoittajia, freelancereita ja apurahansaajia.

Työn tilastoinnin kannalta tulevaisuuden haasteena ovat sellaiset uuden työn muodot kuten hyvin pätkittäinen keikkatyö, provisiopalkkainen työ ja jakamistalouden tuottama työ. Tällä hetkellä nämä työn muodot ovat vielä marginaalisia, mutta tulevaisuudessa ne voivat olla hyvinkin yleisiä tapoja ansaita elantoa.

(Pärnänen 2015, 249)

Uber-työn tunnuspiirteitä

Yhdistäminen	Uberin sovellus (”välitysalusta”) yhdistää henkilökuljetusten kysynnän ja tarjonnan.
Vajaakäyttö	Uberin avulla kuljettajat voivat nostaa henkilöautojensa käyttöastetta. Myös taksisääntelyssä on piirteitä, jotka aiheuttavat taksiautojen vajaakäyttöä.
Joukkoistaminen	Uber pyrkii joukkoistamaan henkilökuljetukset. Ajatuksena on että taksilupaa tai ammattipätevyyttä ei vaadittaisi, pelkkä auto ja ajokortti riittää.
Ulkoistaminen	Maksamalla vain työsuorituksista Uber ulkoistaa yrittäjäriskejä ja työnantajan velvoitteita. Kuljettajien valvonta on osittain ulkoistettu asiakkaille.
Omistaminen	Toisin kuin väitetään, jakamistalous perustuu myös omistamiseen. Uber omistaa ja kontrolloi alustaansa ja sen avulla kerättyä dataa. Yhtiön verosuunnittelu viittaa siihen, että Uber ei halua jakaa omaisuuttaan.

Nylund ja Immonen 2016

Työelämän uberisaatio

Alustan merkitys	Alusta nopeuttaa kuljettajan ja asiakkaan yhdistämistä.
Kokopäivätyö	Havaintojen mukaan Suomessa toistaiseksi harvinaista. Ulkomaisten kyselyjen mukaan 4-5 prosenttia jakamistalouden työntekijöistä saa koko elantonsa jakamistaloudesta.
Sivutyö	Lisätienesti oman työn ohella näyttäytyy julkisuudessa yleisimmältä tavalta ajaa Uberille.
Vapaa-aika	Joidenkin kuljettajien kohdalla ajaminen näyttäytyy osittain harrastuksena ja toimettomuuden vastakohtana.
Työn loppu	Uber-kuljettajan lisätienesti nakertaa perinteisten taksikuljettajien työllistymistä ja toimeentuloa.
Toimeksianto	Palkkio maksetaan vain ajamisesta, mutta työaikaa menee myös huoltoon, auton ylläpitoon, paperityöhön jne.
Minimityöaika	Uber ei takaa minimityöaikaa eikä minimipalkkaa. Tämä korostaa toimivan sosiaaliturvan merkitystä.
Kokeilukulttuuri	Suunnittelun vastakohta. ”Ensin tutkitaan, sitten hutkitaan”. Jatkuva muutos, ”jatkuva kehittäminen ja oppiminen”

Nylund ja Immonen, 2016

Jakamistalouden työläiset: Alustavia tutkimustuloksia

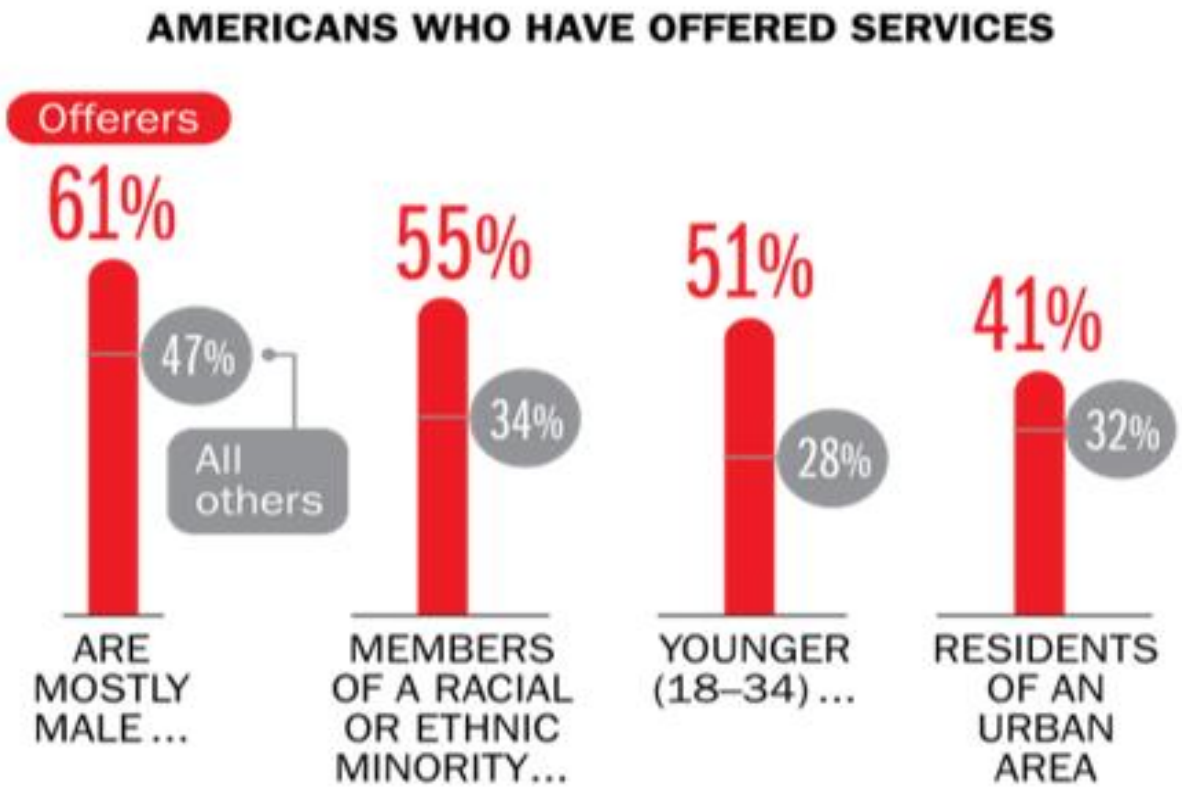

Time, Jan 6, 2016

Miksi ilmiötä kannattaa edistää?

- Globaali maailma: Jos me emme tee sitä, joku toinen tekee
- Monipuolisempi palvelutarjonta: Hyödyttää kuluttajaa ja talouskasvua
- Suomesta puuttuu matalapalkkatyötä: Jos ihminen haluaa tehdä töitä, sitä ei pidä estää.
- Jakamistalous voi tarjota töitä juuri sellaisille ryhmille, joiden työllisyys on vaarassa jäädä liian alhaiseksi

Miksi jakamistaloutta kannattaa säädellä?

- Sääntelyä on hyvä purkaa, mutta tarvitaan myös uutta sääntelyä
- Sosiaaliturva ja muut työelämän turvaverkot perustuvat tällä hetkellä ns. tyypillisiin työsuhteisiin
- Suuria jakamistalouden toimijoita voi hyvin velvoittaa esim. verotuksen ja työntekijöiden ammattipätevyyden suhteen.
- Sääntely kannatta tehdä porrastetusti, muuten syntyy markkinoille pääsyn esteitä ja keskittymistä

Lopuksi: Kestävä työ ja hyvä elämä

- Vaikka työn kysyntä vähenee, Suomi on edelleen vauras maa
- Tärkeää olisi arvioida uudelleen ja laajentaa käsityksiämme työstä, rahasta, toimeentulosta, taloudesta ja talouskasvusta
- Teknologia tuo vain väliaikaisen ratkaisun, ja luo aina nipun uusia ongelmia
- Ehkä jo 50 vuoden päästä ihmettelemme kuinka saatoimme rakentaa näin järjettömän ja ahdasmielisen järjestelmän, ja vielä uskoa siihen

Lähteitä:

Kasvio, Antti (2014). *Kestävä työ ja hyvä elämä*. Helsinki: Gaudeamus.

Nylund, M ja Immonen, H (2016/tulossa) Pennit revittävä irti tiestä. Teoksessa Helander, Levä & Saksela (toim.) *Kadonnutta työaikaa etsimässä*. Helsinki: Into.

Pärnänen, Anna (2015).Työn tekemisen tavat 2000-luvulla: Tapahtuiko rakenteellisia muutoksia? *Työelämän tutkimus* 13 (3).

Matalapalkkatyö Suomessa. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 1/2013.

Kiitos!

mats.nylund@arcada.fi